

Časopis pro moderní filologii oslavil 100. ročník

Letos vyšel 100. ročník jazykovědného Časopisu pro moderní filologii, jehož počátky se datují k roku 1911. V rozhovoru doc. PhDr. Petr Čermák, Ph.D., z Ústavu románských studií Filozofické fakulty UK hovoří o jeho historii, vývoji a současné situaci. Velké oslavy výročí se však nekonaly, radost z úspěchu časopisu podle jeho slov redakce směřuje do vydání dalšího čísla.

Mohl byste časopis krátce představit a shrnout jeho zaměření?

Časopis pro moderní filologii oslavil již před sedmi lety sto let existence a letos vychází jeho stý ročník. Jde o jeden z nejstarších filologických časopisů, který u nás stále vychází. Jeho název odkazuje k prvotnímu zaměření časopisu, tedy k nauce, která studuje moderní (nikoli klasické) jazyky a literaturu v nich psanou, a to v kulturním a historickém kontextu. Navzdory slovu filologie v názvu se v něm dnes z důvodů, které vyplývají z poměrně pohnuté historie časopisu a též z vývoje v humanitních vědách, publikují především lingvistické texty. Je psaný česky a slovensky a soustředí se především na západoevropské jazyky, byť čas od času vydáme také článek bohemistický či slavistický, má-li obecnější metodologický nebo srovnávací přesah. To zdůrazňuji proto, že tyto obory mají své vlastní časopisy, romanistika a germanistika nikoliv, u nich časopis představuje významný prostor pro publikování.

Čeština je hlavním poznávacím znamením časopisu, což je věc dnes poněkud neobvyklá, protože vědecký svět jednoznačně tlačí vydavatele časopisů k tomu, aby se v nich publikovalo anglicky nebo v jiných velkých jazycích. My se z vícera důvodů držíme tradiční češtiny. Argumentem je též skutečnost, že od roku 1991 existuje paralelně časopis *Linguistica Pragensia*, který

vychází pouze cizojazyčně (od roku 2013 je rovněž vydáván FF UK).

Jak byste shrnul a zhodnotil historickou cestu časopisu?

Časopis vznikl v lednu 1911. Začal ho vydávat Klub moderních filologů, spolek, pro který bylo vydávání časopisu jedním z hlavních důvodů existence. V rámci dlouhé historie časopisu můžeme vymezit zhruba tři etapy vývoje. Ta první, pro mnohé nejslavnější, zahrnuje období od roku 1911 do druhé světové války. V té době časopis představoval zásadní periodikum pro celý obor, působili v něm klíčoví odborníci té doby a mnohé články jsou pro nás zajímavé i z dnešního hlediska. Významnou osobností časopisu byl například dlouholetý hlavní redaktor a germanista Josef Janko, od roku 1920 v něm působil také slavný anglista Vilém Mathesius, spojený především s Pražským lingvistickým kroužkem. Pro Pražský lingvistický kroužek byl ostatně časopis jakousi dílčí tribunou až do chvíle, kdy ve 30. letech začal vydávat vlastní časopis *Slovo a slovesnost*. Odborná úroveň byla vysoká, v časopisu vycházelo neuvěřitelné množství rozsáhlejších i kratších textů slavistických, germanistických, romanistických a později anglistických, a to i přesto, že za první světové války měl časopis ekonomické potíže, jež vedly k narušení roční periodicity vydávání (proto si neodpovídá počet ročníků a stáří časopisu).

Druhá, méně slavná etapa historie časopisu začala s nástupem druhé světové války a skončila rokem 1990. Druhá světová válka přinesla pro časopis závažná omezení; po jejím skončení trvala naděje na světlou budoucnost jen krátce: po roce 1948 Klub moderních filologů zanikl a časopis po rozsáhlé reorganizaci začala vydávat Akademie věd. ČMF procházel až do konce této etapy složitým vývojem: jeho rozsah byl nevelký a poměrně dlouhou dobu byl pouze jakýmsi přílepkiem časopisu *Philologica Pragensia*. Snaha ho utlumit byla vedena důvody ideologickými, ale roli hrála též snaha podporovat publikování odborných textů v cizích jazycích.

Po roce 1990 byl časopis obnoven jako plnohodnotné periodikum: vydával ho – spolu se sesterským cizojazyčným časopisem *Linguistica Pragensia* – Ústav pro jazyk český AV ČR. V roce 2012 se tato instituce z ekonomických důvodů, a také proto, že v časopisu vycházely bohemistické příspěvky spíše jen okrajově, rozhodla, že časopis přestane vydávat. Díky vstřícnosti tehdejšího vedení Filozofické fakulty UK časopis přešel pod fakultu a dnes je časopisem plně odpovídajícím standardům moderního vědeckého časopisu. Byl tak završen přerod něčeho historického, co má velký význam pro minulost, v něco, co má význam také pro přítomnost.

**Jakým způsobem je v dnešní době možné chod časopisu udržet?
Kdo ho čte, kdo do něj přispívá?**

V této oblasti dochází k neuvěřitelně rychlým proměnám a rychlému vývoji. Když člověk čte programové články z roku 1990, ve kterých redakce, která časopis obnovovala, popisovala budoucnost, uvědomí si, jak moc se dnešní svět změnil. Chceme-li dnes časopis udržet, musíme skloubit to nejlepší a nejživotnější z tradice s požadavky současného odborného světa.

Pokud jde o čtenáře, časopis byl vždy periodikem pro odborníky, nikdy nešlo o popularizační časopis pro laiky. Vždy byl chápán jako časopis celé odborné filologické komunity (zejména v první etapě byli za její důležitou součást považováni i středoškolští pedagogové). Dostupnost pro filologické čtenáře dnes zajišťujeme díky tomu, že FF UK nabízí časopis v režimu open access, takže na webu jsou dostupné plné verze článků. To je obrovská výhoda, protože tím pádem se články dostávají ke každému, kdo má zájem.

Pokud jde o přispěvatele časopisu, vždy v něm publikovala starší generace, znalá historie a významu časopisu. Mladším lidem je potřeba vysvětlit, že má smysl kultivovat odbornou terminologii v češtině a že je třeba, aby česká filologická komunita měla místo, kde si vzájemně může sdělovat novinky

v oboru. To by však jako motivace samozřejmě nestačilo. Proto je nesmírně důležité splňovat všechna kritéria databází indexujících odborné časopisy. V okamžiku, kdy vydáváte kvalitní časopis s dvojnásobným anonymním recenzním řízením, s recenzenty, kteří jsou přední odborníci ve svých oborech, a kdy opravdu držíte kvalitu na vysoké úrovni i za cenu odmítní méně kvalitních textů, splňujete kritéria databází, jako je Scopus, a potenciální autoři vědí, že má smysl v časopisu publikovat. Vytvořit takový systém samozřejmě stojí hodně práce, ale v poslední době se ukazuje, že zájem o publikování roste. A důležité jsou pochopitelně i mnohé další faktory, např. otevřenost moderním metodám a teoriím. My například velmi rádi publikujeme studie založené na využívání jazykových korpusů.

O časopis se staráte vy jako výkonný redaktor. Kdo další se na jeho tvorbě a správě podílí?

Hlavním redaktorem je profesor Aleš Klégr, anglista, který jako významná osobnost české lingvistiky časopis zaštiťuje. Máme redakční radu, která sestává z proslulých zahraničních bohemistů jako François Esvan z Neapole, Rafał Molencki z

Katovic či Stefan Newerkla z Vídně. Součástí časopisu je stále početnější recenzní rada – abychom dostáli pravidlům platným pro anonymní recenzní řízení, pochopitelně musíme disponovat velkým množstvím kvalitních posuzovatelů textů, což není lehký úkol, vezmeme-li v úvahu, že nejsme velká země a čeština není velký jazyk.

Která témata publikovaná v časopise v poslední době vzbudila větší ohlas nebo vás osobně upoutala?

Významným tématem je v časopisu srovnávání jazyků, často za využití korpusové metody. V tomto ohledu je příznačné, že mnoho publikovaných textů pracuje s daty získanými z jazykových korpusů z Českého národního korpusu, tedy významného pracoviště FF UK. *Časopis pro moderní filologii* tak často nabízí prostor k testování nových metod a přístupů. Jako příklad mohu uvést, že mnoho autorů pracuje s daty získanými z paralelního korpusu InterCorp.

Kdybyste měl vybrat jeden konkrétní článek, který vás zaujal například v posledním čísle, který by to byl?

Těm, které zajímá frazeologie, doporučuji v tomto ročníku zajímavý článek *Variabilita českých frazémů v úzu* od čtveřice kolegů z FF UK v čele s docentem Vladimírem Petkevičem. Může sloužit jako pěkná ukázka toho, jak lze na korpusových datech zajímavým způsobem podávat některá tradiční témata.

Jak jste výročí časopisu oslavili?

Tak samozřejmě máme radost, že se nám časopis podařilo dovést až k stému ročníku, protože během historie ČMF se jeho existence opakovaně (naposledy poté, co se Ústav pro jazyk český rozhodl ho dále již nevydávat) otřásala v základech. Bylo velmi nejisté, zda časopis bude moci pokračovat, a stálo to hodně úsilí, abychom jeho chod zajistili. A tak teď prostě jen máme přirozenou radost, že ten časopis je, že se dožil takového věku a že má dobré perspektivy do budoucna.

Doc. PhDr. Petr Čermák, Ph.D., hispanista se zaměřením na synchronní lingvistiku španělštiny, je autorem či spoluautorem řady knih a studií o španělštině (*Mluvnice současné španělštiny*, *Tipología del español actual a la luz de la teoría de Vladimír Skalička*, *Sintaxis del español actual*, *Fonetika a fonologie současné španělštiny*) a o dějinách lingvistiky (*Pražský lingvistický kroužek v dokumentech*). Je též koordinátorem španělské sekce paralelního korpusu *InterCorp* a členem korespondentem Španělské královské akademie (Real Academia Española). Zároveň je ředitelem Ústavu románských studií na FF UK.